

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásilku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O. BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 32
apríl 2022
cena 1,90 eura

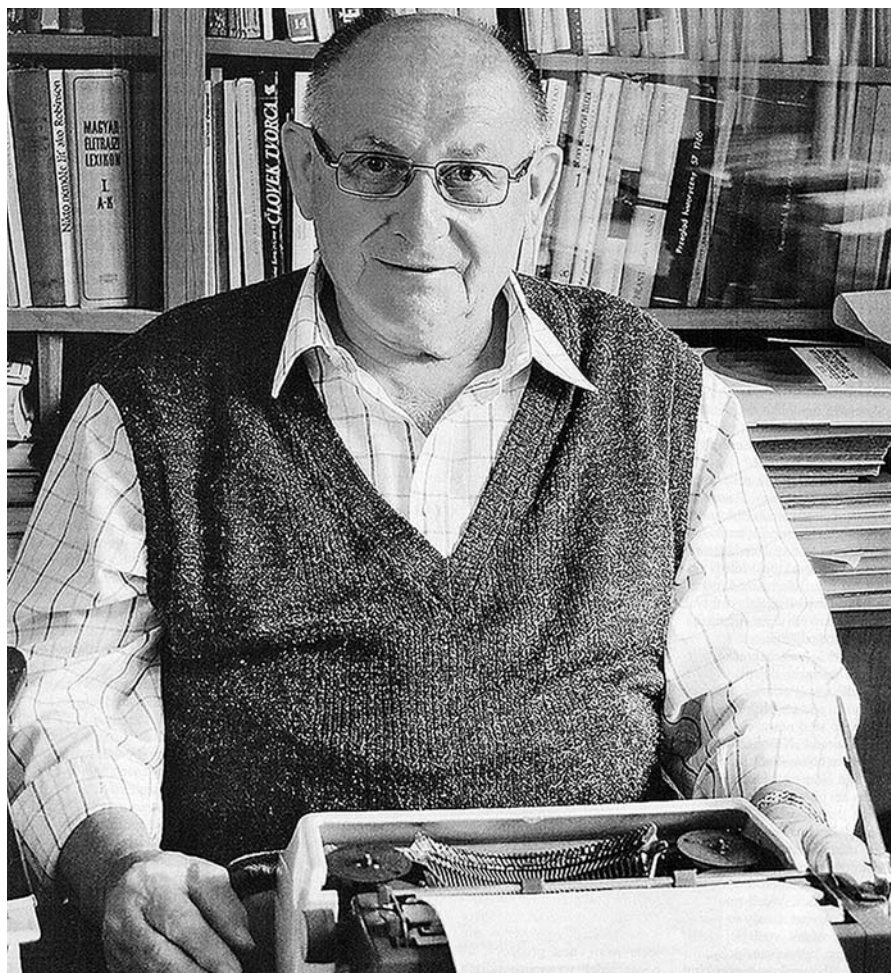
4

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Aj hlahol zvonov 1. januára 1993 niekto sabotoval

NÁŠ ROZHOVOR

V minulom čísle Svedectva sme sa zhovárali s historikom, profesorom Matúšom Kučerom. Spomenuli sme, že bol nielen pedagógom na Univerzite Komenského, ale aj poslancom Snemovne národov Federálneho zhromaždenia ČSFR, ministrom školstva SR i veľvyslancom SR v Chorvátsku. Bol predsedom poslaneckého klubu HZDS, na ktorom spočíval úspech či neúspech hlasovania za ústavný zákon o zániku federácie k 31. decembru 1992 a vzniku samostatného Slovenska. Je posledným žijúcim z tímu troch hlavných vyjednávačov za prijatie tohto ústavného zákona. Matúš KUČERA v nasledujúcom rozhovore približuje vtedajšie hektické rokovania v parlamente, ktorých výsledkom bola slovenská štátna samostatnosť.

Pokračovanie na 10. strane

Profesor Matúš Kučera

Foto archív M. Kučeru

V čísle

Ján Litecký Šveda
Nebezpečný slovník 2 – 7
Ján Košíar
Veľkonočný príhovor 3

Eva Zelenayová
Taká malá retrospektíva 3
V Hlohovci pri tabuli mladistvým politickým väzňom 4

Eva Zelenayová
A krivda za krivdou sa valí 5
Ján Litecký Šveda
Krvavé leto 1945 8

Marián Tkáč
Viete po kom je pomenovaná naša najdôležitejšia univerzita? 9

04
ročník 32 • apríl 2022
9 771338 404006

Nebezpečný slovník

Vopred sa ospravedlňujem našim členom a čitateľom za dlhší úvodník, ale v čase vojny nie je čas na krátke oslovenie. Najmä, keď ide o takú dôležitú vec, ako je slovník občianskej vojny.

Politickí väzni komunizmu, ktorí zažili kruté muky od režimu založenom na lži, stále upozorňovali a upozorňujú na nebezpečenstvo prekrucovania slov, ktoré je rovnako nebezpečné ako prekrúcanie histórie. Na to majú už vyvinutý takrečeno šiesty zmysel. Tragicky sa to ukázalo práve teraz, v Putinovej vojne proti Ukrajine. Len nedávno (Svedectvo č. 1/2022) sme protestovali proti zrušeniu organizácie Memoriál, ktorá sa starala nielen o pripomínanie komunistických zverstiev, ale protestovala aj proti nastupujúcej stalinskej propagande a hlavne proti prekrúcaniu histórie. Dobré sa pamätáme na lživé pojmy, keď organizácia, ktorá sa starala o terorizovanie národa sa volala „národná bezpečnosť“, keď zdražovanie bolo zásadne iba „úprava cien“ alebo zostrelenie civilného lietadla bolo iba „zastavením letu“. Čo vlastne taký slovník znamená, že to nie je len nevinné slovíčkarenie, nám teraz Putin ukázal naplno. Tak, ako voľakedy Stalin, ktorý bol ten hlavný aktér rozpútania druhej svetovej vojny, ale o tom sa nesmie hovoriť, veď on iba chcel „prísť na pomoc miliónom triednych bratov“, ako vravel už od začiatku vyčerpávajúceho zbrojenia od konca 20. rokov. A tak postupne „oslobodzoval“ poľský, fínsky, litovský, estónsky proletariát, ako aj pracujúcich v Besarábii, až kým Hitler nezistil v akej je kaši a pokúsil sa o preventívny útok, od začiatku odsúdený na neúspech. **Ani Putin teraz nevedie žiadnu vojnu, ale „špeciálnu operáciu“,** ktorej cieľom je „ochrana“ ľudí (výpalníci sú určite žiarliví, ako dokonale zvláda ich slovník) a zaistenie „mieru“ pre ľudí, ktorí boli vystavení „genocíde“ zo strany „extrémistov“. Takže tu ide o „demilitarizáciu“ a „denacifikáciu“. Zaviedla sa dokonca brutálna cenzúra na slová vojna, invázia, vojenský útok ... **Veď cenzúra a teror je jediný, čo totalitní vládcovia ovládajú ozaj dobre.** Na druhej strane, od rána do večera propagandistické jedovaté a neprimerane silné slová na adresu nepriateľa ako „vyvražďovanie“, „barbarstvo“, „genocída“, „šialenci vyvíjajú atómové a biologické zbrane na Rusko“, „pogromy“, atď., donekonečna a dookola, aby na nejaký prejav nespokojnosti s vojnou sa nikto ani neodvážil. Tu to máme ako na dlani, keď zločiny proti ľudskosti priam automaticky nasledujú po takýchto slovných salvách. Nezbúdajme, že vo vojne už ide o život a tomu sa prispôsobila aj propaganda svojou nekonečnou nehanebnosťou. No a opäť

sa chystajú kádre, aby v okupovaných mestách miestne zastupiteľstvá mohli nahradiť výborom „ľudových“ poslancov.

Francúzsky filozof Michel Onfray sa odvoláva na Orwella a vyrátava sedem hlavných znakov nástupu diktatúry: zničenie slobody, ochudobnenie reči, odstránenie pravdy, vymazanie histórie, popieranie prírody, rozširovanie nenávisťi a snaha budovať impérium. Zaoberá sa aj tým, ako diktatúry postupne menia slovník – niektoré slová sa vytrácajú, tvoria sa nové slová alebo sa stierajú rozdiely medzi slovami na presmerovanie a ochudobnenie myslenia. Nuž, keď sa napríklad slovo sloboda začne používať na príchod červeného teroru, ľudia prestávajú rozumieť svojmu svetu, a sú ľahšie manipulovateľní a postupne prijímajú agendu, ktorá je nasmerovaná proti nim. Namiesto čistých slov pribúdajú ideologické konštrukty, **kde „názory“ sú dôležitejšie ako pravda.** Argumenty sa nahrádzajú falošnými moralizátorskými výlevmi. A organizuje sa súhlas, opäť za pomoci špeciálnej polície. „Progresívna politika potrebuje progresívny slovník“, ako povedal jeden zelený nemecký politik. A zacitujem ešte slávneho Marshalla McLuhana: „nástupca politiky bude propaganda“. Lenže útok na reč je zároveň útokom na pravdu a teda na základy ľudskej prirodzenosti. Aj preto všetky ľavičarske konštrukty – od marxizmu po neomarxizmus, zákonite stroskotajú, no žiaľ, vždy po sebe zanechajú milióny mŕtvov a ešte viac zničených životov. Ale aj u nás vládne táto organizovaná nevedomosť, aj u nás na presadenie ľuďom nepriateľskej agendy sa mení a manipuluje slovník. Iste, každý režim má svoj systém pravdy, ide iba o to, či je aspoň trochu v súlade s realitou. Zo všetkých propagandistických zvráteností zavedených u nás vyberiem iba slovo „oslobodenie“. To je taká východná, brutálnejšia verzia „politckej korektnosti“. Nemôže byť predsa zdravá spoločnosť, ktorá jedno z najkrajších slov používa ako lož. Dobré vieme, že je to také komunistické chytráctvo – lenže chytráctvo je iba záchrana pre ľudí bez rozumu, ktorým nedôjde, že každé chytráctvo prináša len veľmi krátkodobý zisk a v konečnom dôsledku zostáva iba devastácia duchovného priestoru národa. Súčasná garnitúra sa predháňa v kritike Putina – tak nech už konečne aj prestať používať jeho slovník! O inom takom nebezpečnom novotvare (Orwell by povedal „newspeak“), „extrémizme“, sme už písali viackrát, tu len pripomeniem, že vágne právne predpisy sa robia v štátoch, ktoré nič nedbajú na slobodu občana. Zákony sú predsa príbytok slobody, keď je ten narušený a z každej strany doňho fúka, nemáme žiadnu ochranu pred neprávosťou.

Pokračovanie na 7. strane

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja • **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska [KPVS] • **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová • **Redakčná rada:** Ján Košiar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábel a Eva Zelenayová • **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 • **Telefón:** 02-5263 8156 • **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk • **webová stránka:** www.pv-zpko.sk • **IČO:** 00679879 • Cena jedného výtlačku: **1,90 EURA** • Predplatné **20 EUR**/kalendárny rok • Predplatné pre zahraničných abonentov: **50 USD** vrátane poštovného. • **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 • **EV:** 3851/09 • **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. • Nevýžiadané rukopisy nevraciam • **ISSN:** 1338-404X • **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

Milí politickí väzni, vzácní priatelía, bratia a sestry!

Po vyše dvoch rokoch pandémie koronavírusu sa nám zdá, že sa vraciame skoro do normálu, ale aby nám príliš dobre nebolo, na východ od nás dunia kanóny. Medzi Ruskom a Ukrajinou vypukla vojna. Všetko, žiaľ, naznačuje, že je to vojna Západu a Ruska. Tisíce ľudí pred ňou utekajú do bezpečia, kde sa (zatiaľ) nestrieľa. Zdravý rozum nám hovorí, že kde sa veľkí bijú, malí nech sa schovávajú pod stôl, a preto celkom dobre nerozumiem dodávkam zbraní jednej z bojujúcich strán. Okolo Slovenska sa svet nebude krútiť. Po druhej svetovej vojne sme prišli o svoj štát, nikto sa nikoho na nič nepýtal a k novej mape Európy nás nikto nevolal.

Vojny majú hlboké korene, nikdy sa nezačnú do dňa na deň, len tak z ničoho nič. Začínajú sa vždy vnútri, v srdci človeka, pokračujú skrze jazyk, naberajú postupne silu, a keď ľudia odmietajú pravdu a dajú prednosť klamstvám, ľži, potom už zarinčia zbrane a začne tiecť krv.

Veľký ruský spisovateľ Alexander Solženicyn (1918 – 2008), nositeľ Nobelovej ceny, vyhostený zo ZSSR v Súostroví Gulag napísal: „Čiara, oddeľujúca dobro a zlo, nevedie medzi štátmi, ani medzi triedami, ani medzi stranami – prechádza cez každé ľudské srdce...“ A v inej práci *Zrno medzi žarnovmi* veľmi konkrétne dodáva: „Ukrajinská otázka patrí k najnebezpečnejším uzlom našej budúcnosti, môže nám spôsobiť krvavú ranu, na ktorú sú mozgy oboch strán málo pripravené. Usta-

vične cítim na sebe bremeno tejto otázky, aj pre svoj pôvod. Z celého srdca prajem Ukrajincom šťastie a bol by som rád, keby sme spoločne, a nie znepriatelení, uspokojivo vyriešili dlho vlečúci sa problém, rád by som prispel k dohode v tejto nebezpečnej roztržke. (...) Tak ako nemá zmysel Ukrajincom dokazovať, že my všetci odvodzujeme svoj pôvod a ducha od Kyjeva, tak si ani Rusi nechcú uvedomiť, že pozdĺž Dnepra žije iný národ. Mnoho krívd a sporov zasiali medzi nás bolševici; ako všade, tak i tu títo vrahovia len jatřili a rozpaľovali rany, a zanechajú ich zhnisané. Bude veľmi ťažké rozumne sa dohodnúť... Keby nedajbože došlo k rusko-ukrajinskej vojne, ja do nej nepôjdem a ani svojich synov nepustím.“ Solženicyn, ktorý statočne bojoval proti komunizmu, bol však kritický aj voči západnému spôsobu života. Aj on prišiel na to, že bez viery v Boha, bez náboženského základu nie je možné vytvorenie dobrých spoločenských vzťahov.

Solženicynove slová dnes znejú ako prorocké. Keby ich čítali v Moskve a v Kyjeve, k tejto vojne by nedošlo.

Milí priatelía, želim vám požehnané veľkonočné sviatky zmŕtvychstania nášho Pána Ježiša Krista.

Ján Košiar
duchovník PV ZPKO

Taká malá retrospektíva

Profesor a politik Matúš Kučera v aktuálnom vydaní Svedectva spomína na hlasovanie vo Federálnom zhromaždení Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky v roku 1992 o ústavnom zákone zániku federácie. Bez tohto zákona nemohla vzniknúť samostatná slovenská štátnosť. Jednomyseľne sa za návrh zákona postavili iba dva poslanec-ké kluby, a to HZDS a SNS. Ostatné, KDH, SDĽ, SDSS a maďarské etnické strany za zákon nehlasovali a vytvorili základ dnešných progresivistických strán. Ako sa neskôr ukázalo, subjekty hlasujúce za vznik štátu logicky presadzovali politiku národnoštátnych záujmov, ostatné sa postavili za záujmy iných štátov. Aby zakryli svoju protištátnu orientáciu, na likvidáciu proštátnych strán vytvorili bezobsažný termín mečiarizmus a naplnili ho antiintegračným obsahom. Koncom deväťdesiatych rokov to stačilo na získanie voličov a povalenie mečiarizmu. Dodnes sa progresivistické strany vrátane prvého predsedu KDH Jána Čarnogurského pýšia tým, že porazili mečiarizmus. Iba na okraj, konzervatívne KDH sa v boji o moc spojilo aj s komunistami a liberálmi...

Tento zväzok strán podporovaný zahraničím (sic!) pod ľubivými heslami označujúc

sa za slušné, ako prvé spacificoval médiá. Už v roku 1998 hrubým spôsobom obsadil Slovenskú televíziu a Milan Kňažko bol prvý minister kultúry, čo sa pustil do likvidácie Matice slovenskej. Čiže razantnými krokmi sa zbavoval časti spoločnosti ukotvenej v národe. Aj za pomoci všelijakých analytikov a samozrejme médií vytlačili pluralitu zo všetkých sfér spoločenského života. Aj za pomoci Jána Bahránka, ktorého dnešná koalícia vytáča do nepríčetnosti. Je na mieste otázka pre tých, čo pomáhali odstaviť z politickej scény štátotvorné strany, prečo?

SLOVO SVEDECTVA

Čo teda pod pojem mečiarizmus navrhli oportunistické politické subjekty a čo potrebovali odstaviť z politickej scény? Strany jednoznačne hlásia sa za slovenskú samostatnosť a brániace národnoštátné záujmy. Predstavitelia strán, ktoré sa postavili proti vzniku Slovenska, obviňovali proslovenské strany z polarizácie spoločnosti, v čom vynikal najmä predseda SDĽ Peter Weis. Pridali aj obviňovania, že Mečiar fahá Slovensko na východ a podobné nezmysly, hoci práve Mečiar podpisoval všetky integračné žiadosti. Dokonca bez jeho výzvy voličom HZDS, aby v referende hlasovali za vstup do EÚ, by ani toto

referendum nebolo platné. Hrobári mečiarizmu museli vyhrať, veď mali podporu zahraničia, hladného po našom národnom bohatstve.

Všimnime si, že zákony na okliešťovanie slobody slova a ľudských práv vždy v krátkej histórii novodobého Slovenska iniciovali progresivistické strany. Od SDĽ odskočil Robert Fico a neskôr aj vytvoril koalíciu s HZDS a SNS, ale to už bola labutia pieseň proslovenských strán. Aj v Smere sa našli progresivisti, ktorí na čele s Petrom Pellegrinim odskočili. Dnes sa verejne hlásia ku koalícii progresivistov. Nečudujme sa, že súčasná koalícia nedáva peniaze na proslovenské periodiká a aj bez inštitúcie na cenzúru ruší celé webové portály... A bez začervenania šéf diplomacie Ivan Korčok, celkom nediplomaticky cez televíznu obrazovku joky odkáže občanom Slovenska, aby počúvali regulované médiá...

Matúš Kučera spomína, ako plakal po hlasovaní za zánik federácie. Ale nie preto, že zanikla, ale preto, ako sa postavili slovenské politické subjekty k možnosti vytvoriť si vlastný štát. Niektorí, ako Baránek, už precitli. Ale nie som si istá, či si väčšina slovenskej spoločnosti uvedomuje, v čom uviazla a čo podporuje.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Aj mladiství museli súhlasiť s režimom

Nad Hlohovcom sa vyníma kopec a na ňom už zďaleka zreteľný zámok. V minulosti slúžil šľachte, v povojnovom období najskôr mladistvým väzňom komunizmu a neskôr sa stal nápravnovo-výchovným zariadením pre mladistvých. Po roku 1989 chátral až ho v roku 1996 zrekonštruovali, ale nenašiel využitie a chátral ďalej. V súčasnosti je v správe mesta a jeho rekonštrukcia je takmer hotová. V pondelok 14. marca privítal účastníkov znovuosadenia pamätnej tabule mladistvým politickým väzňom v slnečnom jase.

V roku 1950 bolo na zámku v Hlohovci internovaných 24 mladistvých, z nich dnes žije už len Mirko Tuchyňa, ktorý sa slávnosti aj zúčastnil. Prvý raz bola tabuľa odhalená na fasáde zámku 17. mája 1999 a v tom čase bolo prítomných okolo tristo ľudí. Počas rekonštrukčných prác na zámku museli tabuľu odložiť a aj vďaka neúnavnému úsiliu pána Tuchyňa, ktorý mimochodom tabuľu aj financoval, ju za účasti predstaviteľov mesta a vedenia PV ZPKO 14. marca vo vnútri za vstupnou bránou znovu odhalili a požehnali. Akt požehnania vykonal duchovný PV ZPKO Ján Košiar, ktorý spolu s dekanom Jozefom Schwarzom aj celebrou sv. omšu v zámočkej kaplnke. Jozef Schwarz a Ján Košiar sa významne podieľali na opätovnom osadení pamätnej tabule.

Slávnostného aktu sa zúčastnili primátor mesta a poslanec NR SR Miroslav Kollár a obaja viceprimátori Miloslav Drgoň a Peter Dvoran. Za PV ZPKO bol prítomný predseda organizácie Ján Litec-

Zľava Mirko Tuchyňa a predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda počas slávnostného aktu znovuoďhalenia pamätnej tabule mladistvým politickým väzňom v Hlohovci.

Foto Eva Zelenayová

ký Šveda a duchovný Ján Košiar. Excelentným hosťom bol člen našej organizácie Mirko Tuchyňa. Počas uväznenia na zámku zdieľal spolu s autorom pamätnej tabule Františkom Granecom celú číslu štyri.

„Kvôli zakonšpirovanosti sme sa nepoznali a ani sme nevedeli názov hnutia“, prihovril sa prítomným počas slávnostného aktu Mirko Tuchyňa. V skupine boli traja a pomáhali pri rozširovaní letákov s protikomunistickými heslami. Ukázalo sa, že patrili do hnutia Biela légia, ktorého cieľom bola porážka komunizmu a obnova slovenskej štátnosti. **Mirko Tuchyňa, dnes 87-ročný, mal v čase internácie necelých sedemnášť rokov.** Pán Tuchyňa má stále v pamäti, ako pri akomkoľvek nedostatku službu konajúci príslušník väzenskej stráže rozdeľoval tresty formou odobratia osobných výhod. Sem patrili zákaz písania

listov rodičom, nákupov vedľajších pôžitkov a podobne. „Aký som bol šťastný, keď som si mohol prvýkrát kúpiť škvarky, v ktorých bolo viac nečistôt a štetín než požívatin. Medzi pochutiny sme rákali dosýta sa najesť varených zemiakov, ktoré sme varili pre ošipané,“ spomínal pán Tuchyňa.

V bývalom Česko-Slovensku boli dve väznice pre mladistvých, v Hlohovci a v českom Zámrsku. Po zrušení väznice v Hlohovci boli 16. júna 1951 mladiství väzni prevezení do Zámrsku. Do 17. mája 1999 nejstvovala na Slovensku žiadna pamätná tabuľa pripomínajúca skutočnosť, že ani mladá generácia nebola ušetrená zlovlé komunistickeho režimu. Ten prenasledoval a likvidoval najmä tých z mladej generácie, ktorí neváhali nasadením vlastného utrpenia, ba aj života bojovať za demokraciu, náboženskú slobodu a slovenskú štátnosť.

Primátor mesta Miroslav Kollár v príhovore vzdal úctu všetkým, ktorí trpeli za komunistickeho režimu a dodal, že „aj keď za to priamo mesto nemôže, tak sa vám ja, ako jeho predstaviteľ, za túto skúsenosť ospravedlňujem. Chcem sa poďakovať iniciátorom, vďaka ktorým našla tabuľa opäť svoje miesto na našom zrekonštruovanom zámku“.

Text na pamätnej tabuli znie: „Česť a sláva všetkým, ktorí trpeli pod vládou komunistickeho teroru v rokoch 1945 – 1989. V tejto budove boli väznení mladiství väzni.“

Eva Zelenayová

V Hlohovci na zámku pri pamätnej tabuli sprava viceprimátori mesta Peter Dvoran a Miloslav Drgoň, primátor Miroslav Kollár, duchovný PV ZPKO Ján Košiar, predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda, bývalý mladistvý väzeň Mirko Tuchyňa a dekan farnosti Jozef Schwarz. Foto Eva Zelenayová

A krivda za krivdou sa valí

Od 1. januára 2021 nadobudol účinnosť zákon č. 274/2007 o príplatku k dôchodku politickým väzňom. Od 1. januára tohto roku nadobudol účinnosť zákon č. 219/2006 Z.z. o protikomunistickom odboji. Tento zákon „ustanovuje podmienky priznania postavenia účastníka protikomunistického odboja a pôsobnosť Ústavu pamäti národa na úseku starostlivosti o účastníkov protikomunistického odboja“. Zákon 274/2007 sa v § 1 *Predmet zákona* odvoláva na zákon č. 219/2006, podľa ktorého politickým väzňom je „**ten, kto bol v rozhodnom období obmedzený na osobnej slobode väznením, zaradením do tábora nútených prác, protiprávne násilne odvlečený alebo internovaný pre svoj aktívny odboj proti komunistickej moci z dôvodov politických, náboženských, či z ďalších dôvodov súvisiacich s protikomunistickým odbojom**“. Ďalej sa tento paragraf týka aj veteránov protikomunistického odboja a opäť ich definuje podľa zákona č. 2019/2006. Z toho vyplýva, že politický väzeň prežijší väzenské násilie a útrapy táborov či už nútených prác alebo gulagov, má nárok na príplatok k dôchodku i jednorazový vo výške 1989 eur.

Problémoví pozostali

Politických väzňov a veteránov protikomunistického odboja je však zo dňa na deň menej. Ich deti sa aktuálne dožívajú vysokého dôchodkového veku, takže v súčasnosti prijímanie zákonov na ich odškodnenie a vyjadrenie „úcty k mužom a ženám, ktorí s nasadením vlastných životov, osobnej slobody a pripravení k najvyšším obeťam bojovali za vlasť, bránili hodnoty slobody a demokracie“, ako ich uvádza zákon č. 219/2006 v praxi vyznieva ako výsmech týmto obeťam komunizmu. Dokonca zákon hovorí, že by mali natrvalo pripomínať ideály vlastenectva atď.

Prečo?

Lebo zákon 274/2007 pre pozostalých stanovuje absurdnú podmienku, aby politický väzeň alebo veterán protikomunistického odboja zomrel „**počas výkonu trestu, počas zaradenia do vojenských táborov nútených prác, protiprávneho násilného odvlečenia do bývalého Zväzu sovietskych socialistických republík a do táborov, ktoré mal bývalý Zväz sovietskych socialistických republík zriadené v iných štátoch alebo počas zaradenia do tábora nútených prác...**“ Teda zákon odškodňuje len pozostalých, po popravenom alebo zomrelom politickom väzňovi počas jeho väzby. Pozostalí po politickom väzňovi, ktorý napríklad prežil desať rokov v jáchymovských uránových baniach alebo nedajbože v gulagu, nemajú nárok na príplatok k dôchodku ani na jednorazový príspevok. Takže vzletné slová o martýroch komunizmu uvedené v zákone č. 219/2006 sa priam bijú s ustanovenými podmienkami na odškodnenie pozostalých v zákone č.

274/2007. Hoci sa zákon 274/2007 odvoláva na zákon 219/2006, nie je s ním kompatibilný!

Čakáme až pomrú všetci?

Od účinnosti zákona 274/2007 už uplynulo vyše roka a viacerí pozostalí vyjadrujú veľkú nespokojnosť s vyplácaním, resp. nevyplácaním príspevkov. Napríklad z dvoch sirot po popravenom otcovi príplatky priznali len jednej z nich, vraj sa majú rozdeliť! Žiadne príplatky neuznali po väznenej matke. Až keď na verejnosť prenikli informácie, že oprávnenými osobami na príplatky sú len tie, ktorých politický väzeň bol popravený alebo zomrel počas väzby, sme požiadali **Jána Pálffyho**, predsedu správnej rady Ústavu pamäti národa, o vysvetlenie. Poslal nám nasledujúce stanovisko:

„Ústav pamäti národa vybavuje žiadosti o priznanie postavenia účastníka a veterána protikomunistického odboja podľa zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji. Žiadosť môže podať daná osoba sama na seba, alebo v prípade konania in memoriam môže túto žiadosť podať blízka osoba. O každom priznaní postavenia veterána protikomunistického odboja Ústav pamäti národa v zmysle uvedeného zákona informuje Sociálnu poisťovňu.

Príplatky k dôchodku bývalým politickým väzňom vybavuje Sociálna poisťovňa podľa zákona č. 274/2007 Z. z. o príplatku k dôchodku politickým väzňom. Nárok na tieto príplatky majú bývalí politickí väzni alebo ich pozostalí, ak sú oprávnenými osobami podľa zákona č. 274/2007 Z. z. S účinnosťou od 1. 1. 2021 majú veteráni protikomunistického odboja nárok na pravidelný príplatok k dôchodku vo výške 10 eur za mesiac pre obmedzenia na slobode a na jednorazový príplatok vo výške 1989 eur. Obdobný nárok majú aj pozostalé osoby oprávnené podľa zákona č. 274/2007 Z. z. Pri otázke upresnenia okruhu oprávnených osôb odporúčame obrátiť sa na Sociálnu poisťovňu.“

Azda ani netreba

Veď zákon jasne stanovuje, že nárok majú len pozostalí po popravenom alebo zomrelom politickom väzňovi alebo veteránovi protikomunistického odboja, ktorý zomrel počas výkonu trestu! Nuž páni poslanci, dokedy sa budete vysmievať ľuďom, ktorí sa „zaslúžili o pád komunistického režimu a znovunastolenie demokracie na Slovensku“, ako to pripomína pamätná tabuľa vo vstupnej hale NR SR? Vraj im patrí za to vďaka! Zatiaľ sa dočkali len ďalších krivd!

Eva Zelenayová

Na okraj: Na 16. strane Svedectva uverejňujeme list pani Margity Zimanovej vedeniu ÚPN. Je ukázkou nespokojnosti našich členov s prístupom predstaviteľov štátnej moci k obeťam komunizmu.

Kto zastaví návrat starých totalitných praktík?

Bývalí politickí väzni a ich rodinní príslušníci, ktorí zažili na vlastnom osude rôzne formy totality, potláčanie práv a elimináciu nepohodlných osôb najlepšie vedia určiť, čo je alebo nie je oživovaním starých praktík likvidujúcich slobodnú spoločnosť. Ak do spoločenskej rovnice dosadíme obmedzovanie slobody názoru a slobodu presvedčenia spolu s kritikou pomerov a výsledok je blokovanie, potláčanie, prenasledovanie, potom ide o totalitné prostredie.

História nás naučila, že nastoliť totalitný, nedemokratický a neslobodný režim môžu rôzne ideológie a rôzne vonkajšie podmienky, vrátane geopolitickej konfrontácie, pričom súčasníci si nemusia bezprostredne uvedomiť hrôzostrašnosť toho, čo príde.

Preto ma vývoj v poslednej dobe aj ako novinára vážne znepokojuje najmä pri zavádzaní starých praktík na umlčanie kritiky alebo len opačného názoru. Kým komunistický systém mal na zabezpečenie jednotného toku informácií stranícku tlač a vnútornú cenzúru ako poistku k „závadovému obsahu“, v súčasnosti cítim silu tzv. režimových alebo mainstreamových médií, ktoré zabezpečujú opäť jednotný názor na dianie doma i vo svete.

Nerešpektujú sa nároky pluralizmu

Pokiaľ však existovali na druhom brehu aj slobodné (alternatívne) kritické médiá, išlo síce o nepomer peňazí, sily a dosahu, ale v rámci demokratickej plurality názorov, plurality médií a slobodného mediálneho trhu, bolo to ako-tak akceptovateľné.

To sa však zásahom vlády a zákonom umožňujúcim vypnutie mediálnych portálov zásadne zmenilo. Isté formy autocenzúry a názorovej cenzúry nahradil vládny mocenský zásah. Žiaľ, nielen štáty, ale aj súkromné globálne sociálne médiá a internetové platformy hrubým spôsobom vstupujú do slobodného šírenia názorov, myšlienok, postojov či presvedčenia, pričom nerešpektujú meritórný verdikt výkladu ochrany slobody slova ešte z roku 1976 (ESLP, prípad Handyside vs. Veľká Británia).

V zmysle druhého odseku článku 10 Európskeho dohovoru je totiž aplikovateľná **ochrana slobody slova** nielen na informácie či myšlienky, **ktoré sú vnímané priaznivo, považované za neofenzívne alebo je voči nim zastávaný ľahostajný postoj, ale taktiež na tie, ktoré urážajú, šokujú či znepokojujú značnú časť verejnosti**. Toto sú nároky pluralizmu, tolerancie a znášateľnosti, bez ktorých by existencia „demokratickej spoločnosti“ nebola možná, znie predmetné odôvodnenie rozsudku, ktorý by mali členské štáty únie dodržiavať vo vzťahu k právu na slobodu slova. A tu už hlas politických väzňov nemôže mlčať. Najmä, ak sme sa dve z troch organizácií protikomunistického odboja stali objektom finančno-likvidačnej represálie voči vydávaniu časopisu. V minulosti sme sa vždy ozvali, keď sme cítili, že vládna moc prekročila hranice slobody slova.

Čo je to škodlivý obsah?

Keďže mnohé slobodné médiá si dokážu ekonomické prežitie zabezpečiť sami, došlo k bezprecedentnému vypnutiu médií z internetu. Aj keď v komunistickom režime mohli noviny pôsobiť len na povolenie a nedá sa situácia porovnať, predsa pre istotu na stráženie „ideovej čistoty“ fungoval ako hlavný cenzor Slovenský úrad pre tlač a informácie (SÚTI). Dnes ešte silnejšiu pozíciu voči elektronickým médiám dostal Národný bezpečnostný úrad (NBÚ) a poslanci schvaľujú nový mediálny zákon s viacerými ďalšími obmedzeniami pre slobodné médiá, čo je znepokojujúci trend, pretože podstata ostala rovnaká a rovnako vágna – tzv. škodlivý obsah. Ten ako v totalite, aj dnes určujú vládne organizácie.

Našťastie existuje Európsky dohovor o ľudských právach (ESLP), ktorý článkom 10 chráni slobodu slova a prejavu. ESLP pritom vo viacerých rozhodnutiach, aj s poukazom na výbor OSN zdôraznil, že „postihovanie webových stránok blokačnými opatreniami z dôvodu, že sú kritické k vláde alebo politickému systému, nemožno nikdy považovať na nevyhnutné obmedzenie slobody prejavu.

Žiaľ, opäť to, čo dôverne poznáme z éry totality: papier znesie všetko, lebo v praxi skutok-utek. A to je znepokojujúce, pretože v slobodnej spoločnosti by o takýchto zásahoch – ak vôbec – mal rozhodovať nezávislý súd a nie vládni úradníci.

Totalitný režim paralelne chránil „nezávadový obsah“ a eliminoval kritiku aj cez trestný zákon 140/1961. Prečo to spomínam? Pretože tu opäť máme precedens v súdnej ochrane papalášov. Okresný súd zakázal opozičnému poslancovi de facto kritizovať prezidentku republiky.

Píšem to preto, lebo medzi dôvodmi prokurátora na odsúdenie môjho otca bola okrem iných skutkových podstát (§ 98 podvracanie republiky) aj kritika vtedajšieho prvého súdruha a hlavy republiky, Gustáva Husáka.

Totalitný režim chránil pred kritikou nielen celú socialistickú svetovú sústavu a všetkých jej predstaviteľov (§ 104 TZ), ale režim cez § 103 postihoval aj kritikov, ktorí verejne hanobili (rozumnej: kritizovali) prezidenta republiky alebo niektorého jej straníckeho predstaviteľa.

Už nám chýba len zaviesť postihovanie kritiky vedúcej úlohy Spojených štátov a „mierotvorného pôsobenia“ NATO či spochybňovanie „humanitárneho bombardovania“ a návrat v čase do éry temnej totality sa môže stať nepríjemnou skutočnosťou. Nielen pre preživších a pamätníkov svedectva éry temna, ale najmä pre mladšie generácie, ktoré nemajú túto osobnú skúsenosť s režimom, kde ste si mohli niečo myslieť, ale nemohli ste to verejne vysloviť.

Na to, aby sa to nestalo realitou sme tu aj my a náš „samizdatový“ časopis Svedectvo. Dúfajme, že sa nedožijeme naplnenia príslovia „Pravda je tam, kde je moc“. Pretože moc musí vždy slúžiť pravde. To je naša skúsenosť. A kde pravde režim neslúži, tam si paragrafy, cenzúra a krivda sadnú za stôl.

Rafael Rafaj

Nebezpečný slovník

Pokračovanie z 2. strany

Ďalšia nebezpečná Putinova falzifikácia je narábanie s pojmami banderovci, nacizmus a fašizmus. Čo sa banderovcov týka, iba tupo omieľa staré lži komunistickej propagandy ešte z 50. rokov, ktorá z bojovníka za ukrajinskú slobodu a proti komunistom spravila sprostého vraha. (Odporúčam prečítať si aspoň krátku knihu slovenského historika Jána Mlynárika „Osud banderovcov a tragédia gréckokatolíckej cirkvi“, ktorá vyšla v Prahe v roku 2005.)

Že táto lživá propaganda pretrváva napríklad na ľavičiarскеj wikipédii nijako neprekvapuje (ak si napríklad otvoríte ukrajinské mesto Vinnica, dočítate sa tam o „fašistickom“ terore, ale ani slovo o červenom, ktorý ho vyvolal, keď v roku 1937 tam bolševici vystrelili 10 000 ľudí a nahádzali do hromadných hrobov). Smutné je, že stále vládne aj u nás, takže aj podľa toho vidno, ako sme sa „vysporiadali s komunizmom“ v roku 1989. Logika je predsa jasná – každý, kto neuznáva, že nastolenie komunistického teroru je „oslobodenie“, zákonite musí byť fašista. O nesmrteľnom „zombie“ termíne večne živého „fašizmu“ sme vo Svedectve písali viackrát (napr. č. 4/2015), tu uvediem už len citát od súčasného popredného nemeckého filozofa Petra Sloterdijka: „Antifašizmus je najúspešnejší rečový manéver 20. storočia, pretože to „anti“ vedie k jednej všeobjímajúcej samoamnestii“.

Malá odbočka o „našich“ masmédiách, alebo prečo mali „Hlavné správy“ aj s ich ruskou propagandou taký úspech u bežných ľudí. A čo je priam tragické, aj u veľa národných strán, čím nemyslím Dankom zničenú SNS. Tak predovšetkým – na rozdiel od ostatných masmédií tam propaganda netvorila 100% obsahu, a naši ľudia vyškolení na komunistickej propagande sú na také niečo alergickí, alebo to prinajmenšom cítia. Naopak, väčšinu obsahu tvorili správy, ktoré ľudí zaujímali, aj politicky nekorektné, čo si cenili hlavne slobodní ľudia. A hlavne – nešla z nich 24 hodín denne, či z každého riadku, ako je to v SME, N, Aktualitách živočišna protislovenská nenávisť. Ja viem, nenávisť nie je trestným činom, ale nikto nemá rád, keď mu stále plujú do tváre. Aj neustále nechutné denunciantské kampane, aké zaviedli už českobolševickí predkovia týchto „novinárov“ v 50. rokoch, znechucujú slobodomyselných ľudí. No najviac ten nepríčetný nenávisťný slovník, čo je typické dedičstvo „Komunistického manifestu“. Nedávno som už zazrel billboard s veľkým nápisom „Populizmus zabíja“(!) Toto je slovník, ktorý neveští nič dobrého. To už tam mohli rovno nakresliť aj šibenicu, či klasickú krvavú sekeru ako z 50. rokov. Ale veď od koho sa mohli priučiť niečomu inému?

Nakoniec len krátko k vojne a nebezpečnému slovníku. Mohli by sme dlho teoretizovať, akých chýb sa dopustil Západ, veď bolo ich dosť. Ale skutočnosť vojny – pomaly už tisícky mŕtvych, miliardové škody na majetku, teda na živobytí ľudí, zničené domovy – to všetko prebija. Tu neexistuje nijaký slovník, tobôž lživý propagandistický, ktorý by to mo-

hol ospravedlniť. Realita vojny vysmiala všetky „keby a kde by boli ryby“, pretože ryby už plávajú v rybníku hore bruchom. Výbuchy, požiare, úteky bezmocných, ukladanie tiel mŕtvych detí... Že v Hlavných správach išlo od začiatku o ruskú propagandu, bolo každému jasné hneď ako publikovali jednu z najhanebnejších bolševických lží – tú o Katyni. Už vtedy sa muselo začať ľuďom vyjasňovať, že kto je schopný tak nehanebne prekrúcať dejiny, takto bezočivo, podlo klamať do očí, čiže obhajovať vraždenie, je schopný aj ďalej vraždiť. V Mariupoli už ľudia bojujú o jedlo. Chce Putin aj v tomto napodobniť svoj veľký vzor, Stalina, ktorý na Ukrajine nechal zahynúť hladom viac ako sedem miliónov ľudí? „Holodomor 2“? Po obrovskom generalissimovskom aspoň taký slabší frajtrovský? A aj tu ešte niekto dokáže básniť o „slovanskej vzájomnosti“? Sedemdesiat rokov neľudského červeného teroru zdá sa že vymazalo nielen úctu k slobode a k pravdivému slovníku, ale naďalej aj k obyčajnému ľudskému životu. Ako vidíme, u politikov sa táto úcta dodnes neobnovila. Naopak, opäť sa prehlbuje falzifikácia histórie a v Rusku zase nehanebne vychvaľujú najväčších vrahov nielen svojich dejín – Stalina a opäť aj Lenina. Kto trochu pozná dejiny, vie, že až svetová vojna zrodila propagandu tak ako ju poznáme. No teraz je to už propaganda, ten najnebezpečnejší slovník ľudskej histórie, ktorá vyvoláva vojnu.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

PS: Predsa ešte krátko k donáške „slobody“ v roku 1945. Všetci veľmi dobre vieme, že v Rusku sloboda už od čias Zlatej hordy neexistovala ani v náznaku. A úplne najmenej v Sovietskom zväze. No možno ju mali v nejakej paradnej, kolymským zlatom obijanej debni, pevne zamknutej a dobre ukrytej v stráženom sklade, aby ju mužíci veľmi neopotrebovali, odkiaľ nám ju Stalinovi „mólodci“ nezištne priviezli. Veď im z nej ešte zostalo bohato... Ale že to bola predsa len taká „second hand“ sloboda, to sme zistili, až keď sme debnu otvorili a začali sa na nás plným priehršším sypať dobyťčáky do Gulagu, vedrá s výkalmi na „umývanie“ neposlušných hláv, zákazy kresťanských a nepokrokových organizácií, gumové pendrekky na kvalitnú masáž chodidiel, hompálajúce sa slučky, ostré lampy na výsluchy, krompáče na vykopanie si vlastného hrobu, zaujímavé prístroje na vyvolanie elektrošokov, zhabanie majetku poctivým roľníkom, cenzúra či oblundné pokrokové básne a obrazy sorealizmu... Tu sa ani nedá všetko vyrátať, čo takáto debna preplnená „slobodou“ všetko obsahovala a čím všetkým nás oblažila. A vzhľadom na ich slovník mám silné podozrenie, že táto debna ešte nie je úplne vyprázdnená a naši súdruhovia ju stále ešte majú niekde dobre schovanú, aby ju v príhodnom čase opäť vytiahli. A možno aj nejaký pozývaci list sa niekde vnútri nenápadne povaluje, ktovie. Pokiaľ ich poznám, ak by sa taká príležitosť naskytla, nezaváhali by ani sekundu, takže je len na nás, aby sme im v tom zabránili. A začať používať pravdivý slovník je veľmi dôležitý prvý krok.

Krvavé leto 1945

(Dokončenie z minulého čísla)

A takéto hrôzy máte na každej, alebo každej druhej strane tejto skoro 700 stranovej knihy. Dôkladní Nemci narátali celkovo 230 000 povraždených. Nechýbajú ani hromadné znásilnenia vojakmi Červenej armády a Československej armády každú noc, ako napr. v tábore Staré Hory pri Jihlave, kde internovali asi 2 500 osôb a prvý týždeň im nedali žiadne potraviny. Od mája do augusta tam zomrelo 12 ľudí. **Na druhej strane, niektorým beštialitám, najmä na deťoch, zabránili vojaci ČA, keď sa postavili medzi rozvášnenú luzu a Nemcov.**

Dohnali ich k samovraždám

Takže nečudo, že popri všetkých tých každodenných zverstvách, do neba volajúcich zločinoch proti ľudskosti, dochádzalo aj k takým tragédiám ako v obci Semanín. Bezprostredne po odchode nemeckých jednotiek obsadili obec, kde pred okupáciou žilo takmer 800 Nemcov, ozbrojenci, pravdepodobne partizáni a jednotky Červenej armády. V obci sa rabovalo a znásilňovali miestne ženy vrátane veľmi mladých dievčat. 14. mája odviezol jeden z miestnych Nemcov, Franz Havla, devätnásť ľudí vrátane vlastnej manželky do lesa za obec, tam ich omámil a potom postrieľal pištoľou. Nakoniec zastrelil seba. Dve obete boli zakopané do plytkého hrobu v lese, osemnásť ich bolo pochovaných do hromadného hrobu na cintoríne. Medzi obeťami bola päťčlenná rodina Kaupová, štvorčlenná rodina Wondratschková, traja členovia rodiny Demelových, vrátane ročného Siegfrieda, manželia Hillerovci so štrnásťročnou dcérou Charlotte. **A tých samovrážd bolo podstatne viac, napríklad len v Ústí nad Labem asi 300.**

Český gestapizmus

Tento téme sa vo svojich denníkoch venoval aj český vzdelanec Václav Černý. V nekomunistických kruhoch na Slovensku bol uznávaný hlavne za jeho doslov k slovenskému vydaniu F. M. Dostojevského Diablolom posadnutí z roku 1967, ktorý sa neskôr odtiaľ žiletkami vyrezával... Tiež je to ťažké čítanie, tak aspoň pár viet. „S kým sme to preboha pretekali o cenu? **Český gestapizmus sa navlas podobal nacistickému.** Ja som predsa tých niektorých Nemcov poznal, od samého detstva, totiž tých zrobených a zhrbených „skopčákov“ z Orlických hôr: ich život bol len drina, od nepamäti, chrbát nenarovnali, ako tí naši horali, to isté živobytie, to isté naviazanie na hrudu z kameňov, akurát títo nezrozumiteľne rozprávali.“

„V máji sa vrátili starousadlíci do Teplíc a urobili si „poriadok“, všetkých Nemcov z Teplíc vyhnali, a to ešte predtým než vyšli štátne zákony a predpisy o odsune, zmiznite, kam chcete! A za čas sa dav vyhnančov z hraníc vrátil, nikde ich bezprizorných a bez dokumentov neprijali a nechceli. Ale v Tepliciach už boli „odpísaní“, ich domy obsadené, majetky rozdelené, v ich kožuchoch už chodili RG-dámy (RG – revolučné gardy). A tak nezostávalo nič iné, ako „poriadok“ obnoviť druhýkrát, vyvedli tých Nemcov do Skál a tam ich v lese postrieľali a zahrabali.“

A čo slovenskí historici?

Nuž a tento štát, ktorý sa takýmto nechyrovanými zločini upevňoval a etabloval na čisto český nacionalistický útvar, kde hlavnú úlohu hral masový vrah a nacista Beneš, naši sluhovia bez zábran oslavujú. Na záver už len toľko: kniha „Krvavé leto 1945“ nebola k tejto téme prvá, ktorá v Čechách vyšla, no je z nich asi najdôležitejšia vzhľadom na podchytené množstvo zločinov proti ľudskosti a ich dokumentárne zachytenie. **Takže už zostáva iba otázka: kedy aj u nás historici, ktorí obsadili tie najlukratívnejšie „akademické“ a „univerzitné“ posty, sa zmôžu na nejakú poriadnu a obsiahlu monografiu, dôkladne zdokumentovanú, o zločinoch, znásilneniach a vraždách počas prechodu Stalinovej armády Slovenskom a počas tzv. SNP?** A o desiatistách odvlečených do Gulagov? Zatiaľ však „naši“ historici ešte stále zatajujú slovenskú históriu pred Slováckmi. Alebo žeby „rodná strana“ mala stále ešte v rukách kľúče k tým najhákľivejším archívom a svedectvám? Bola tu vôbec protikomunistická „revolúcia“?

Ján Litecký Šveda

Viete po kom je pomenovaná naša najdôležitejšia univerzita?

Ivan Rumanovský napísal v Literárnom týždenníku 12. septembra 1996: „Ak by sa žiadala zmena názvu našej univerzity, mala by sa zmeniť na Univerzita Segeša-Komenského.“ Pôvodné priezvisko Komenského bolo totiž Segeš a jeho rodina pochádzala z Pobedimu. Komenského predkovia boli Slováci - „nevedno prečo si ho Česi prisvojujú“ – toto je doslovný citát zo Sme z 28. apríla 2005. A Rumanovský píše, ako „pobúril českú komunitu“ po nakrútení „nepopulárneho“ filmu „Kto bol Ján Segeš?“ v roku 1979, v ktorom odhalil jeho slovenský pôvod.

V Uhorskom Brode žil v rokoch 1480-1482 mešťan Segeš, jeho najstarší syn Ján bol v roku 1531 starostom v obci Komňa. Spomedzi siedmich detí syn Martin Segeš mal s manželkou Annou štyri dcéry a jedného syna, budúceho učiteľa národov Jána Amosa Segeša-Nivnického. Ten sa narodil 28. marca 1592 a vo wikipédii sa ako jeho rodisko uvádza „Slovácko“. Najprv sa podpisoval ako „Joannes Marcomanno-Niwnicennus“ – po smrti rodičov býval totiž v Nivnici. Meno Komenský vzniklo z názvu dediny Komňa.

Už teda vieme, že v Segešových-Komenského žilách kolovala slovenská krv. Či sa však on cítil Slovákom, a ako sa ku Slovákom správal, to už je iná vec. Pripomína iného „Slováka“ - Masaryka, ktorý sa občas prihlásil za Slováka, ale, ako vieme, budúcnosť pre Slovákov nevidel a ani neorganizoval. **Komenský bol vzdelaný, dva roky študoval na kalvínskej akadémii v Herborne a jeden semester (1613–1614) na teologickej fakulte univerzity v Heidelbergu. Bol biskupom českej Jednoty bratskej.** Jeho život, správanie sa i dielo výrazne poznamenali vojnové konflikty i náboženské rozpory tých čias. Žeby sa preto často dostával do konfliktov so svojimi súčasníkmi? Ako protestant mal negatívny postoj voči Rímu (to prevzal aj Masaryk), ale vášnivé dišputy viedol aj s predstaviteľmi iných protestantských denominácií. Napríklad s luteránmi augsburského vyznania v roku 1636.

Podporoval maďarčinu

V čom vynikal trikrát ženatý Komenský, to bolo cestovanie a reformy v školstve. Pochodil takmer celú západnú Európu. Vo vzdelaní, ktorému akoby sme sa dnes „úspešne“ vyhýbali, videl najdôležitejšiu prioritu prežitia národa. Citujeme úvod z knihy „Informatórium školy materskej“: „Najlepšia opatera ľudského pokolenia je v kolíske, ako dosvedčuje Boh u Izaiáša. Lebo predíť skaze je ľahšie ako pokazené naprávať... Preto aj Kristus povedal: „Nechajte maličkých prísť ku mne a nebráňte im, lebo im patrí Božie kráľovstvo“. Hlásal, že školská dochádzka musí byť povinná pre každé dieťa, a preslávil sa na svoju dobu revolučný-

mi tvrdeniami „opakovanie je matkou múdrosti“ a „škola hrou“.

Ako reformátora, myslením blízkeho kalvínom, pozvala ho do zemplínskeho Blatného Potoka Zuzana Lórántfióvá, manželka Juraja I. Rákociho, čo bol pradedo Františka II. Rákociho, odpočívajúceho v krypte košickej katolíckej katedrály, z ktorej kedysi strhol medenú strechu. Počas štyroch rokov (1650-1654) zorganizoval Komenský potockú školu, písal učebnice. Presadzoval výuku v materinskom jazyku a nie v latinčine. Podporoval maďarčinu – na slovenčinu nemyslel.

Nehlásil sa za Slováka

Nemožno nespomenúť jeho podivné priateľstvo s vizionárom Mikulášom Drábikom. Keďže Drábikove v podstate bláznivé vízie ladili s Komenského zámermi, vydal ich knižne v Amsterdame v roku 1665: „Lux e tenebris / Světlo z temnot“. Sú tu výzvy na boj proti pápežskému katolicizmu a ich vykonávateľmi sa mali stať Rákociovci. Aj keď vizionárstvo bolo vtedy veľmi rozšírené – práve v tom období sa preslávil Nostradamus, Drábik nebol Nostradamus a Komenského kniha mala negatívnu odozvu. Drábikovi sa nespĺnila predpoveď, že Komenský zomrie 84-ročný ako správca fary v Olomouci, zomrel ako 78-ročný 15. novembra 1670 v Amsterdame. A Drábika rok na to po odhalení Vešeléného sprisahania zatkli a ako 74-ročného popravili.

Komenský sa niekoľkokrát zastavil na Slovensku. Jeho dcéra Dorota Kristína sa vydala za Molitora do Púchova, tam bol viackrát. V roku 1650 posvätil bratský chrám v Skalici (na tamojšej evanjelickej fare opatrujú kalich, ktorý vtedy Komenský držal v rukách). Na Slovensku sa tlačili Komenského spisy. A to je vlastne všetko, čo mal so Slovenskom. Na rozdiel od iných Slovákov či Čechov, ktorí už vtedy rozvíjali slovensko-českú spoluprácu – Benedikt Nedožerský či Jakub Jakobeus – Komenský nič také nerobil. Vnášal svárivosť aj medzi protestantov. Darmo mal slovenské korene, nehlásil sa za Slováka. Nikto nikde v slovenskej histórii nekládol Komenského za predstaviteľa Slovákov. Po vzniku ČSR sa stal akýmsi symbolom „československého národa“, podľa neho nazvali v roku 1919 aj univerzitu v Bratislave (v rokoch 1939–1954 bola Slovenskou univerzitou), a deň jeho narodenia bol v roku 1955 ustanovený za Deň učiteľov. Z času na čas sa na tému pomenovania bratislavskej univerzity diskutuje, pri príležitosti 100. výročia jej vzniku sa uvažovalo o zmene či doplnení jej názvu slovom „Istropolitana“ na počesť univerzity z roku 1472. Pomenovanie univerzity jeho menom v hlavnom meste (a nie napríklad menom Antona Bernoláka či Ľudovíta Štúra) prenecháme iným. Ale fakt, že je to „Komenského“ univerzita, je prejavom pretrvávajúceho čechoslovakizmu.

Marián Tkáč

Aj hlahol zvonov 1. januára 1993 niekto sabotoval

Pokračovanie z 1. strany

● **Vaša kariéra po roku 1989 bola výnimočná. Pripisujú sa vám zásluhy, spolu s Michalom Kováčom a Romanom Zelenayom, na efektívnom zániku federácie a vzniku samostatného Slovenska pri hlasovaní Federálneho zhromaždenia ČSFR 25. novembra 1992. Tohto roku si pripomenieme tridsiate výročie od tohto významného štáto-tvorného aktu. Spomínate si?**

Rozpoviem, čo viem. Bohužiaľ, naši nevzdelení novinári ani nevedia, že federálny parlament bola inštitúcia, ktorá mala tri snemovne. Jednu slovenského národa, druhú českého a tretiu snemovňu národov, kde sme mali paritné zastúpenie. Hlasovanie v tejto inštitúcii muselo byť v nejakom súlade. O českú snemovňu, pri hlasovaní o návrhu ústavného zákona o zániku ČSFR, som nemal obavy. Jednak to vyplývalo z dohôd, ktoré mal Vladimír Mečiar s Václavom Klausom, teda vtedajšími premiérami národných vlád, a jednak český premiér denno-denne chodieval do parlamentu, sedával hore napravo na lavičke a sledoval rokovanie parlamentu. Mal pred sebou celú svoju bandu a vedel, čo sa v nej deje, ako poslanci hlasujú. Bohužiaľ, to musím nahlas povedať, Mečiar ani raz neprišiel medzi nás.

● **Veď jemu mohlo najviac záležať na výsledku hlasovania. Viete, prečo neprišiel medzi poslancov?**

Povedal by som to aj jemu, že veľmi neveril. Podľa jeho policajného ňuchu mal to preskúmané a mal obavy či ten najzávažnejší akt zániku Česko-Slovenska legálnou cestou prejde vo federálnom parlamente a budeme môcť založiť Slovenskú republiku, alebo tá hanba padne na jeho hlavu. Ja mám dojem, že tento strach mu opantal nohy, ani raz neprišiel medzi nás. A boli sme z toho smutní. Úprimne poviem, podozrieval som ho, že ne-

veril, že to v tej federálnej džungli prejde a neveril ani svojim dohovorom s Klausom.

● **Aká bola nálada medzi poslancami?**

S Mišom Kováčom a Romanom Zelenayom sme boli trojka, ktorá viedla rokovania s českou stranou. Michal z titulu predsedu federálneho zhromaždenia, Roman bol predsedom slovenskej časti snemovne národov a ja ako predseda poslaneckého klubu HZDS. Bol som všade. Nemohol som ani vyskočiť ani dezertovať. Poctivo, ako poctivý úradník, som nastúpil a hovorím Michalovi a Romanovi, zvolajme my všetkých Slovákov na štvrté poschodie parlamentu, deň dva pred roko- vaním o zákone. Všetkých Slovákov? Áno, všetkých Slovákov.

● **Slovákov všetkých politických strán zastúpených v parlamente?**

Všetkých, ktorí chcú niečo v otázkach Slovenska a Slovákov povedať a vstúpiť do hlasovania. Nemôžeme do toho ísť ako barani a nevedieť, čo môžeme očakávať. Dobrý nápad. Odsúhlasili ho, zvolali sme všetky poslanecké kluby politických subjektov zo Slovenska a napodiv, na štvrtom poschodí sa zišla veľká spoločnosť. Slovo sme udelili Kováčovi, bol predsedom snemovne národov a po ňom som prehovoril ja. Povedal som im, sme tu síce všetci noví, ale nezabúdajte, že tu sa hlasuje zadkom. Kto nesedí na svojej stoličke, jeho displej pred ním nezažiarí a nemôže odhlasovať ani za, ani proti, ani sa zdržať. Takže buďte si vedomí svojho miesta, svojej zodpovednosti. Zajtra budeme hlasovať o najdôležitejšom zákone v živote nás Slovákov. Budeme hlasovať, či odpíšeme existenciu federálnej republiky a otvoríme legálny priestor pre vznik Slovenskej republiky, ktorú uzná celá Európa. Lebo my hovoríme za hlasy Slovákov, voličov. Hovoríme za tisícky a tisícky hlasov zo Slovenska. Musíme hovoriť zodpovedne a vážne. Pôjde

o rozhodujúci krok aj nášho pôsobenia tu, na tejto pôde. Asi v takomto zmysle odzneli moje slová ako poslanca najsilnejšieho slovenského politického hnutia parlamentu.

● **Ako reagovali poslanci?**

Potom som požiadal, aby sa prihlásili a zistili sme, kto je prítomný v sále. Hlásili sa komunisti transformovaní na SDĽ. Za nich hovorili nejakí dvaja východniari. Nebol tam ten, čo dnes na televíznej obrazovke hovorí, že bol za vznik Slovenskej republiky.

● **Peter Weiss?**

Áno, nebol tam. Esdeláci hovorili, my sme za jednotnú československú republiku, my ju nepodelíme, my za slobodnú samostatnú Slovenskú republiku nezahlasujeme. Hovorím, no to je smutné, lebo ste druhý najsilnejší klub v parlamente a musím vám povedať, že súdruh Lenin by sa obracal v hrobe. Nikto ho tak nepoškrvnil a nepošpinil ako vy. Lebo celý život do celého sveta hlásal sebaurčovací právo národov až do odtrhnutia a vy ste pošpinili túto jeho ideu. Hanbím sa za vás, milí súdruhovia. Ale je to vaše právo. Vzápätí sa prihlásil klub Maďarov. Hovorili, nás sa celá táto schôdza netýka, ideme preč. Povedal som, to je vaše rozhodnutie, nie je to žiadna úradná schôdza, môžete odísť, nikto sa nezapisoval, nikto sa nepodpisoval, odíďte. Ohlásili sa sociálni demokrati. Z nich sa štyria okolo Pavla Delingu vyjadrili, že budú hlasovať za zánik Česko-Slovenska a za vznik Slovenskej republiky. Bolo to krátko po smrti Alexandra Dubčeka, predsedu strany. Prišla na rad SNS. Sedeli vedľa nás napravo. Ja som mal z nich vždycky strach, lebo ich poslanec Ján Mihálik vždycky hlasoval proti poslaneckému klubu. Nikdy nevedeli, ako zahlasuje, bol z neho strach. Ale všetci do jedného sa prihlásili, že podporia návrh. Pod palcom to mal Vítazoslav Moric. Že oni budú nechvejne za. Hovorím, to som rád,

lebo zajtra budeme vedieť, na čom sme. Reprezentujeme náš národ, náš národ má právo vedieť, ako budeme zajtra hlasovať. Hlasovanie bude verejné. Zvolali sme toto zhromaždenie, aby sme sa porozprávali občiansky, normálne, ako príslušníci národa, spoločnosti. Prišlo na rad KDĽ. Že oni sú zásadne proti vzniku Slovenskej republiky, že oni ani jedným hlasom nepodporia vznik samostatného Slovenska. Že oni budú hlasovať za zachovanie československej federácie. Bojovne tam vystupoval Ivan Šimko.

● **Je známe, že nebolo dost poslancov ochotných hlasovať za ústavný zákon o zániku federácie. Ako ste to riešili?**

Tak ja som to spočítaval, poďakoval som všetkým za účasť a rozišli sme sa. Zasadla naša trojka a hovorím, chlapci dva hlasy nám chýbajú. A aj keď budem striktný a rátať so všetkými hlasmi poslancov za HZDS, ktorí sľubovali, že celý klub zahlasuje za, ale čo, ak slovo nedodržia? Rozpoloženie bolo veľké. Všetci traja sme obišli poslancov a dvoch z poslaneckého klubu SDĽ sme presvedčili, že zahlasujú za zákon. Štefana Nižňanského, ktorý mi neskôr povedal, že on ani nebol členom strany, bol len na kandidátke SDĽ a generála Rudolfa Tvarošku, starého borca z Trenčína. Títo dvaja povedali, že budú hlasovať za nás, za zánik federácie a za otvorenie priestoru pre vznik Slovenskej republiky.

● **Odláhlo vám?**

Ešte nebolo dobojované. Nastala hodina H. Česi boli za zánik, splnili svoj záväzok, dôležité bolo, ako sa zachová slovenská snemovňa národov. V tej chvíli som si uvedomil, že si ma ľudia zvolili, aby som ich zastupoval v tej federálnej džungli. A naraz som pochopil, akú farchy som zobral na seba. Keď sa na tabuliach objavilo, že hlasovanie sa bude opakovať, lebo ako obligátne sa hlasovacie zariadenie v parlamente veľmi často pokazilo, myslel som, že dostanem infarkt. Srdce som mal až v krku. Sadol som si na svoju poslaneckú lavicu, hlavu vložil do svojich dvoch ťažkých robotní-

ckých rúk (smiech) a čakal som, čo bude. Neveril som, že všetci vydržia hlasovať ako predtým a bál som sa, že niektorí vyskočia a že tú hanbu pred Európou, lebo tá na to čakala, neprechodíme.

● **No našliapnuté k štátnej samostatnosti sme mali. Slovenská národná rada 17. júla schválila Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky, aj Ústava Slovenskej republiky bola schválená 1. septembra, čakalo sa len na ústavný zánik federácie.**

Nie, žiadne vyhlásenia a veľké reči v slovenskom parlamente neznamenali pred európskou diplomaciou žiadny priestor pre vznik republiky. Ten predstavoval federálny parlament, a to sa muselo udiat na jeho hlasovaní. Ja sa až čudujem, že to zatiaľ nikto ani poriadne nevyšvetlil slovenským občanom. Že bez tohto aktu na federálnej pôde nás mohli pokojne, tak ako povedal Petr Pithart francúzskym novinárom, keď sa ho pýtali, čo chcú Slováci? Odpovedal, ať si táhnou! A Petr Pithart dostal najvyššie štátne vyznamenanie SR za vznik nášho štátu! Veľa nechýbalo a boli by nás vyhnali ako prašivého psa. Bez nárokov na akékoľvek právne či zmluvné nároky, ktoré mala federálna republika uzavretie.

● **Ako na vás doľahli výsledky hlasovania?**

Faktom je, že sme odpísali existenciu Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. V tom okamihu vytleli ruky hore, objímali sme sa, a ja som sedel ako zmoknuté kura s hlavou v smútku. Bol som smutný z tohto hlasovania.

● **Prečo?**

Mal som obrovské výčitky: Bože, takto my vítame svoj národ? Že takmer polovica ho nechce? Nechce, aby bol slobodný, aby vládol sám sebe? Ba Ivan Šimko, poslanec z kresťanského hnutia, z kresťanského národa behal po parlamente a vykrikoval: „To je Mníchov, to je zrada, vešať vás budeme!“ O obracal sa k nášmu najpočetnejšiemu hnutiu s 29 poslancami. Zástupco-

via ľudu sú proti tomu? Preboha, veď sme na posmech! Celej civilizovanej Európe! (Plač) Načo my chceme vlastniť štát, keď naši občania ho nechcú a politické strany, ktoré si naši občania zvolili hovoria, že oni budú ďalej vzorne slúžiť Čechom!

● **A doteraz slúžia cudzím.**

Týmito otázkami vyvolávate vo mne mojich duchov aj môj smútok. Užil som si ho, keď som bol 31. decembra 1992 v starom parlamente a vystrčili ma na balkón. Pod ním oslavovali vznik republiky, nejakí aj kričali nech žije Kučera, ale to som ani nevnímal. Lebo som bol smutný z toho, že nehlaholili kostolné zvonky, ktoré mali údajne zvonieť, ale aj to niekto sabotoval. Ani celý národ nejasal. Spomenul som si, keď sme ohlásili republiku v roku 1939, ako sme sa tešili, že máme svoj štát. Moji rodičia dali zlaté prstienky z prsta, za čo dostali železné obrúčky. No nesmútili. Všetci Slováci unisono spievali Hoj vlasť moja, ty zem drahá (plač), ja zo srdca ťa milujem a iné, dobré národné pesničky. A tu mŕtvo. Nadávky, s odporom sme prijímali novú Slovenskú republiku. A Česi jasali, nebojte sa, veď oni skrachujú a za tri mesiace sú znova u nás. To som mal vzadu v hlave uložené a povedal som si, och ty môj milovaný národ, ja už som urobil prvú veľkú chybu, keď sa všetci moji kamaráti rozbehli do sveta na rôzne univerzity a išli za dobrým peniazom, ja som tri miesta odmietol, kde ma chceli a volali a ja som išiel budovať svoj národný štát a štát mojich Slovákov (Rozcítienie až plač). Ja som sa dožil toľkého sklamanie, ktoré pri jeho tridsiatom výročí musím nahlas povedať, že mi bolo smutno, veľmi smutno, ja som plakal pri vzniku slovenského štátu, ktorý som tak miloval (plač) a tak miloval svoj ľud a svoj štát, že mi bolo ľúto, že sme ho tak uvítali a tak uviedli do sveta. Napokon nechal som sa zlomiť a nastúpil som do prvej vlády Slovenskej republiky, išiel som a pracoval som do roztrhania tela.

Eva Zelenayová

Bezmocnosť vojny

Dnes je Popolcová streda, začiatok kresťanského pôstu a všetkých nás spája, čo sa deje na Ukrajine. Dnes večer som sa usiloval uvažovať o vojne a myslel som si, že v tejto chvíli (tak nám hovoria, pretože pravdu nebudeme vedieť nikdy) je 6 000 mŕtvych spomedzi vojakov, civilistov, Ukrajincov, Rusov.

Šesť tisíc... čísla hovoria málo, sú suché, najmä keď sú veľké, ale na ich pochopenie musíme myslieť na každého z nás, predstaviť si jednotlivo našich rodičov, bratrancov, priateľku, suseda. Dospeli sme k číslu 10 osôb? Rozšírme sa a poďme ďalej. Dajme dokopy ďalších 6 000 tvárí ľudí, ktorých poznáme (celé mestečko). Pravdepodobne až tam neprídeme, ale len potom si uvedomíme, aká je to dráma.

Potom sú desaťtisíce životov, ktoré s tým nepriamo súvisia, ďalšie stotisíce (ako rieka) tých, ktorí utekajú, trpia, sú zranení. Hrôza, úzkosť, nebezpečenstvo a veľká neistota o budúcnosť všetkých. Všetko toto preto, lebo niekto rozhodol – sám –, že sa bude útočiť, bez diskusie istí nečakane so zbraňou v ruke do tohto dobrodružstva. Vždy to tak bolo, žiaľ, vo vzťahoch medzi ľuďmi. Tí istí, ktorí potom na konci videli vzájomné škody a devastácie, v spätnom pohľade vždy poznamenali, že sa to neoplatilo.

Voľakedy ľudia medzi sebou bojovali tak, že sa bili palicami, potom postupne čoraz organizovanejším spôsobom... Ale vždy, zakaždým, sa to nakoniec neoplatilo.

Nevyhlásená vojna

Roky zatláčajú do úzadia udalosti. Čo nám dnes záleží na tom, že pred 400 rokmi boli dve aliancie európskych krajín, ktoré medzi sebou začali bojovať pre náboženské otázky a za sto rokov zničili kontinent? V našich končinách Kuruci verzus Labanci... Nič, nikto si už na to nepamätá, a predsa prebiehala vojna, ktorá trvala desaťročia, s epidémiami, násilím, ničením v celej Európe. Pred sto rokmi Trojdohoda verzus Trojspolok, horory druhej svetovej vojny, studenej vojny, dnes... Ale prečo sa teda človek nikdy nezastaví, aby uvažoval, rozmýšľal, usiloval sa správne zhodnotiť, či sa naozaj oplatí rozpútať vojnu, či naozaj nejestvuje iný prostriedok, ako vymáhať svoje práva, usilujúc sa aspoň pochopiť (nehovorím akceptovať!) hľadisko toho druhého? Pretože nakoniec ešte uvažujeme ako naši nevedomí a násilní predkovia.

Na stlačenie brzd, ktoré by predišli tieto krízy, sme vymysleli mierové konferencie, OSN, vyjednávania... Tentoraz sa vojnou ani nevyhrážalo, ani nebola „vyhlásená“: len sa začala a dost.

Putin (ktorého som často bránil) mohol mať svoje dôvody, ale akokoľvek, takto sa nekoná, nemožno využívať životy druhých pre akéhokoľvek ducha moci, bohatstva, dôležitosti. Som v týchto dňoch hrozne smutný pre bežných ľudí, pre obeť vojny, pre tých, ktorí vôbec nemajú žiadnu zodpovednosť za situáciu, a predsa sú nútení trpieť a zomierať, ako vždy.

Myslím na snúbenice ruských chlapcov, ktorých poslali do vojny: budú na nich hrdé alebo spokojné, alebo plné zúfalstva a strachu?

Na postavenie obytnej budovy, školy, nemocnice je potrebná veľká námaha, na jej zrúcanie strelou stačí niekoľko sekúnd, ale – najmä ak vo vnútri nie je žiadny ozbrojený človek – akú logiku má povaliť ich? Uvažujme nad tým ponad akýkoľvek

dôvod, právo, spojenectvo, vyhlásenie, vzájomnú provokáciu, hrozbu.

Azda dnes Európa a Slovensko robia chybu, ak zaujímajú stanovisko posielat' zbrane, ale kto ich podnecuje, aby tak robili, kto vytvára podmienky, že sa musia rozhodnúť: keby tu nebola agresia, snívalo by sa im niekedy posielat' zbrane na Ukrajinu?

A neuvažujte takto: „nezaujímá ma táto vojna, sú vzdialení, sú iní ako my, nie sú Európania“: nerobte to, prosím, dejiny sto-ročí nám vždy dokázali, že Ukrajina a Rusko „sú“ Európa!

Vojna je vždy znakom slabosti

Necítite sa byť zainteresovaní? Predstavte si, že by na fronte, na ktoromkoľvek bojisku bol váš manžel alebo váš syn alebo by ste na fronte boli vy – povinný tam byť – a doma je vaša rodina v nebezpečenstve. Na pochopenie úzkosti sa treba postaviť na miesto každého človeka, vžiť sa do jeho myšlienok, do úzkosti každého jednotlivca, zatiaľ čo sa okolo strieľa, a pripomenúť si, že rovnako ako na Ukrajine sú vo svete desiatky miest, kde sa deje súčasne to isté, a že ak sa teraz zaoberáme Kyjevom, je tomu tak len preto, že je bližšie než obvyklé miesta, na ktorých sa bojuje.

Žiaľ, človek sa príliš často považuje za všemohúceho, a predsa príliš často je to len v konaní zla. Medziiným je to typický postoj diktatúry na úpadku: keď je režim vnútorne slabý, musí preukázať „svoju silu“, že dokáže zostať na hladine, ale dejiny fatálne ukazujú, že namiesto toho vojna vždy bola znakom slabosti a krízy.

Typický postoj, ako sa dúfa pri „bleskových vojnách“, ktoré (vždy to tak bolo!) sa potom stanú zdĺhavými.

Je mi smutno, keď vidím pustošenie a vo vnútri verím a dúfam, že jestvuje najvyššia Autorita, ktorá nechce, aby to bolo takto, ale že v nás niekedy víťazí čierna, ZLÁ duša, ktorá nás podnecuje k najhoršiemu a ktorá niekedy zhubne vyhráva.

Nemá to tak byť, nechcem, aby to tak bolo, modlím sa a dúfam, že to nikdy tak nebude... A robím si ilúzie, že ak by sa táto myšlienka tolerancie čoraz viac šírila medzi všetkými, aj medzi bojujúcimi, bol by to prvý prienik slnka.

Ďalej, ak môžem vyjadriť nejakú mienku, myslím si, že Ukrajina by mala byť vyhlásená za neutrálnu, zabezpečiac širokú autonómiu rusofilnej časti, so zárukou nezávislosti od NATO, ponúknuc na výmenu Ukrajine a aj Rusku možnú európsku integráciu (ktorá neznamená byť formálnou súčasťou EÚ). Aj v týchto temných dňoch si myslím, že Rusko by mohlo mať budúcnosť: pridružené k Európe, a nie marginalizované s rizikom, že sa spojí s Čínou. Bolo by výhodné pre nich aj pre nás, ekonomicky aj strategicky, vytvoriť kontinentálny blok rozhodujúci na svetovej úrovni. Zaiste, Rusko však musí prijať demokratické pravidlá, prispôbiť sa európskym princípom, ale verím, že značná časť ruského ľudu by nebola absolútne proti takémuto poňatiu. S veľkým smútkom myslím na to, že v prvých rokoch nového milénia toto riešenie bolo možné a „my západní“ Európania sme ho fakticky odmietli. Pripomeňme si to, pretože takáto je naša politická zodpovednosť v aktuálnej kríze na Ukrajine.

Jozef M. Rydlo

Ľuboslav Hromják: Významné osobnosti Spišského Podhradia I.

Mohlo by sa zdať, že kniha lokálneho významu nemôže osloviť širšie spoločenstvo, no opak je pravdou. Potvrdzuje to aj najnovšia kniha Ľuboslava Hromjáka *Významné osobnosti Spišského Podhradia I.* Predovšetkým upúta množstvom aristokracie pochádzajúcej z malého slovenského mesta, čo je zjavne v rozpore s prevládajúcou verejnou mienkou, že Slováci nemali žiadnu šľachtu. Autor v tomto malom meste pod Spišským hradom objavuje množstvo významných osobností s dosahom nielen na Slovensko, ale aj na Európu a svet.

Práca je zrkadlom mravenčej práce autora. Ľuboslav Hromják vyštudoval teológiu na TI CMBF UK v Spišskom Podhradí, licenciat a doktorát z cirkevných dejín získal na Pápežskej Gregoriánskej univerzite v Ríme. V roku 2004 získal aj diplom z archivistiky na Vatikánskej škole archivistiky, paleografie a diplomatiky. Prednáša na Katedre filozofie a histórie Teologického inštitútu v Spišskom Podhradí Teologickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku. Pracuje na medzinárodných projektoch predovšetkým v spolupráci s Teologickou fakultou Univerzity vo Viedni.

Z knižky sa dozvedáme, že vidiek vôbec nezaostával za veľkými mestami. Napríklad za čias prepošta Bornemisu bol už v roku 1584 v Spišskom prepoštvu zavedený nový Gregoriánsky kalendár pápeža Gregora XIII., ktorý zaviedol pápež v októbri 1582,

kým v Bratislavskej župe bol zavedený až v roku 1587. **Eduard Horniš**, geológ, pedagóg, inicioval založenie Slovenského geologického ústavu, podieľal sa na vzniku Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave a Prírodovedeckej fakulty Slovenskej univerzity. **Ján Harmatta**, technik, vynálezca, priekopník v oblasti bodového zvárania. V Spišskom Podhradí v roku 1913 založil a postavil novú továreň na zváranie. Ním vynájdené elektrické oblúkové zváranie v roku 1903 bolo patentované až po desiatich rokoch na Patentovom úrade Spojených štátov amerických pod číslom US Patent 231716. Táto technológia umožnila sériovú výrobu kovových karosérií, ktorá sa používa v automobilovom priemysle prakticky dodnes. Použitie Harmattovho patentu bodového odporového zvárania umožnilo svetoznámej americkej firme Ford prvú sériovú výrobu automobilov vo svete.

V Spišskom Podhradí žilo a pracovalo veľa slávnych kameňárov, najmä s travertínom z blízkeho Dreveníku. **Juraj Groch ml.** bol hygienikom, zakladateľom Ústavu hygieny Lekárskej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Spolu s otcom a bratom Antonom ho ako poslucháča tretieho ročníka medicíny 12. februára 1945 v Spišskom Podhradí zaistili a 18. marca násilne deportovali sovietskou NKVD do stalinského gulagu na Kaukaz v Nuzale. Spolu s bratom sa mu podarilo vrátiť na Slovensko a dokončiť lekársku fakultu.

Kniha je vedeckou monografiou predstavujúcou prvý zväzok pestrej plejády významných osobností mesta Spišského Podhradia. Mestské privilégia Spišského Podhradia získalo 25. augusta 1271 a dielo je príspevkom k tomuto výročiu.

Eva Zelenayová

František Vnuk: Mať svoj štát znamená život

Kniha Františka Vnuka *Mať svoj štát znamená život* má podtitul *Politická biografía Alexandra Macha*. Prvýkrát vyšla v roku 1987, druhýkrát v roku 1991 a ostatný raz vlni. Autor sa v nej zaoberá jednou z najrozporuplnejších postáv prvej Slovenskej republiky Alexandrom Machom, ktorý bol po druhej svetovej vojne retribučným Národným súdom odsúdený na 30-ročné väzenie. Autor v úvode tretieho vydania knihy uvádza: „Názory na jeho rolu v slovenskej histórii sa môžu rozchádzať, ale nikto mu nemôže uprieť miesto v galérii osobností, ktoré významne zasiahli do vývoja slovenského politického života v 20. storočí.“

František Vnuk študoval na vysokej škole bankej v Ostrave, no po roku 1945 sa rozhodol emigrovať. V roku 1950 sa usadil v Adelaide v Južnej Austrálii, kde v roku 1953 doštudoval metalurgiu na South Australian Institute of Technology a v rokoch 1955-1960 vyštudoval históriu a politické vedy na University of Adelaide. Na Slovensko sa vrátil až v roku 1990. Patrí medzi najplodnejších slovenských historikov a publicistov. Biografia Alexandra Macha v podaní Františka Vnuka ponúka čitateľovi množstvo neznámych faktov nielen o Machovi, ale aj o zložitom období druhej

svetovej vojny a o vzniku a rozpade prvej Slovenskej republiky.

Podľa Vnuka zmysel a cieľ Machovho dospelého života bol v službe národu. „Za národ vedel nielen bojovať a pracovať, ale aj strádať a trpieť. Viac než 23 rokov svojho života strávil vo väzniciach buržoáznej, ľudovodemokratickej a socialistickej Č-SR“, napísal Vnuk v úvode knihy. A dodal: „Mach-väzeň vydal krásne svedectvo o svojom idealizme, o svojich morálnych kvalitách, o sile a neskorumpovateľnosti svojho ducha.“

Od roku 1945 až do pádu komunistickej totality sa o Machovi v jeho rodnej krajine mohlo písať len negatívne. Ibaže opakovaná lož, ktorú neslobodno vyvracať, môže časom tak otupiť myseľ ľudí, že sa jej napokon uverí. A práve preto

vznikla knižka o Machovi. Lebo Slováci žili aj tam, kam zloba bolševizmu nesiahala. Stali sa hlasom umlčovaného národa a prijali úlohu odhaľovať a vyvracať lži, naprávať polopravdy, doplňovať nedopovedané a vysvetľovať zatemnené stránky o ľuďoch a udalostiach z obdobia slovenskej samostatnosti. Z tejto potreby vychádzala aj kniha Františka Vnuka o Alexandrovi Machovi.

Eva Zelenayová

STALO SA

1. apríla 1943 nemecké vojsko objavilo v lese pri ruskej obci Katyň masové hroby vyše 4000 poľských dôstojníkov, ktorých bolševici vyvraždili po uväznení v zajateckom tábore Kozelsk. Členom medzinárodnej lekárskej komisie, ktorá vyšetrovala okolnosti tejto masovej vraždy bol aj slovenský lekár, profesor patologickej anatómie na lekárskej fakulte Slovenskej univerzity Dr. František Šubík (básnik Andrej Žarnov).

11. apríla 1947 sa začala uskutočňovať výmena obyvateľstva v zmysle česko-slovensko-maďarskej dohody z 27. februára 1946. Prvý vlak so 126 Slovákami z Maďarska prišiel do Parkánu (teraz Štúrovo) 13. apríla.

11. apríla 1969 sa na Námestí osloboditeľov v Košiciach na protest proti sovietskej okupácii upálil slovenský vojak Michal Leučík zo Sečovskej Polianky. Na rozdiel od podobného gesta českého študenta Jana Palacha, tento čin bol úplne utajený, lekárske dokumenty zničené a všetci svedkovia a príbuzní prinútení k mlčanosti.

13. – 14. apríla 1950 v nočnom čase ozbrojené jednotky milície, vojska a Zboru štátnej bezpečnosti vtrhli do takmer všetkých mužských kláštorov na Slovensku a brutálnym spôsobom deportovali všetkých rehoľníkov do vopred vyhladených „koncentračných táborov“, kde ich internovali (akcia K). V noci z 3. na 4. mája dokončili akciu likvidovaním ostatných mužských kláštorov. Týkalo sa to 1 326 rehoľníkov, z toho 406 kňazov, ktorí žili v 110 reho-

lných domoch. Z nich potom 171 kňazov bolo odsúdených na vysoké tresty: 5 na doživotie a ostatní spolu na 756 rokov a 6 mesiacov väzenia.

14. apríla 1945 rozhodnutím predsedníctva SNR č. 108/1945-prez. zo dňa 13. 4. 1945 bol zhabaný katolícky vysokoškolský internát Svoradov v Bratislave s tým, že „celý majetok patriaci Svoradovu, t.j. vysokoškolský internát a všetky príslušné budovy, ako aj celý ostatný hnutelný a nehnuteľný majetok prechádza dnešným dňom do vlastníctva štátu a podlieha správe SNR“.

14. apríla 1849 zomrel na Dobrej Vode básnik a kňaz Ján Holly. (170. výročie) Narodil sa v Borskom Mikuláši v roku 1785.

15. apríla 1947 Národný súd v Bratislave vyniesol rozsudok trestu smrti povrazom nad prezidentom Slovenskej republiky Jozefom Tisom. Jeho obhajcovia so súhlasom odsúdeného hneď podali žiadosť prezidentovi E. Benešovi o milosť.

18. apríla 1947 na dvore Justičného paláca v Bratislave bol popravený obesením prvý prezident Slovenskej republiky katolícky kňaz Jozef Tiso. V roku 2007 bol hrob otvorený a vykonaná exhumácia s DNA potvrdením o tom, že ide o ostatky Jozefa Tisu. Urnu s kosťami uložili späť do hrobu, ktorý dostal nový pamätník.

19. apríla 1947 v noci o jednej hodine polícia dala pochovať telo Jozefa Tisa v jednom z troch pripravených hrobov na Martinském cintoríne v Bratislave. Cirkevný obrad vykonal saleziánsky kňaz Jozef Stašo,

ktorý vykonával duchovnú službu ako väzenský kaplán.

22. apríla 1990 pápež Ján Pavol II. navštívil Slovenskú republiku. Pri vystúpení z vrtuľníka na Vajnorskom letisku si pokľakol a pobožkal slovenskú zem, ako to robil iba pri príchode do suverénnych štátov.

25. apríla 1949 Predsedníctvo ÚV KSČ vydalo smernice na dosiahnutie úplnej kontroly nad Katolíckou cirkvou utvorením národnej cirkvi, odtrhutej od Ríma.

26. – 29. apríla 1953 Krajský súd v Bratislave vyniesol rozsudok nad členmi Rodiny, ktorú v rokoch 1944 – 1946 založil chorvátsky kňaz Tomislav Poglajen (Kolakovič). Odsúdených bolo 24 osôb, z nich 9 žien, spolu na 121 rokov a 9 mesiacov väzenia.

28. apríla 1943 švajčiarsky generálny konzul v Bratislave Max Grässli hlásil svojmu ministerstvu zahraničných vecí: „...prezident Tiso robí všetko, čo je v jeho moci, aby deportáciu Židov definitívne zastavil a osud pozostalých Židov do určitej miery ľudsky upravil. V tomto jeho úsilí sa teší sympatiám prevažnej časti slovenského obyvateľstva.“

29. apríla 1950 uväznili obidvoch gréckokatolíckych biskupov: sídelného biskupa Pavla Petra Gojdiča i pomocného biskupa Vasila Hopku. Vyše 70 kňazov, ktorí odmietli vstúpiť do pravoslávnej cirkvi, bolo spolu s rodinami vysídlených do sudetských krajov Česka so zákazom vrátiť sa na Slovensko.

Zamyslenie v pôstnom čase

Znovu vidíme okolo seba veľmi veľa zlého, klamstva, udavačstva a manipulácie a často sme z toho všetkého zúfali. Nezabúdajme ale na jedno, že my, veriaci v Boha, nikdy nie sme naozaj sami. My veríme v živého, konkrétneho Boha, ktorý o nás vie a ktorému skladáme účty. Veríme, že skôr či neskôr ocení naše snahy a pomôže nášmu zúfalstvu.

Na ľudí sa nemožno celkom spoliehať. Večným problémom je aj dorozumenie medzi generáciami. Mňa len ťažko a neúplne dokázal pochopiť môj otec a ja sa len ťažko dokážem vžiť do situácie a problémov môjho syna. Ale všetci traja sme verili, veríme a dúfajme, že neprestaneme veriť, že je Nieкто, kto presahuje naše snahy o pochopenie druhých a dokonca aj nás samých.

Zažil som normalizáciu a študoval aj päťdesiate roky. Dlh som mal naivnú predstavu, že podobné mechanizmy sa nemôžu obnoviť a vrátiť. Ako veľmi som sa mýlil!

Národný a štátny záujem je málokedy identický a vždy to v zmiešaných národnostných štátoch robí problémy. A ešte väčšie problémy vzniknú, ak sa do toho pridajú aj zahraničné záujmy. Už v čase Ježiša sa pohrdalo Galilejčanmi a Rímska ríša

bola síce právnym štátom, ale pre rímskych občanov platili osobitné zákony. „Historia est magistra vitae“, ale možnosti potknúť a krívd pretrvávajú.

Ježiš hovorí o neposudzovaní v osobných vzťahoch, ale aj v tých skupinových charakteristikách je veľmi zmierlivý a odpúšťajúci. Pretože vtedy ako aj teraz mnohí naozaj „nevedia, čo činia...“

Dopozeral som seriál „Dejiny náboženstva“ na Viasat History, kde sa uvažuje o problémoch, ktoré aj v kresťanstve opakovane vznikajú. Ale práve problémy generujú aj riešenia. Takže dúfajme, že znovu „nakoľko vzrástol hriech, natoľko vzrastie aj milosť.“

Dokážme odpútať sa od konkrétnych problémov, ale predovšetkým sa snažme ich vnímať, chápať, vedieť liečiť a v najhoršom prípade ich zlé následky znovu odpúšťať. Aj sebe samému. Apoštol Ján nám už v 1. kapitole svojho evanjelia dáva živú nádej v Spasiteľovi. V ňom je život, ktorý bol, je a aj bude svetlom ľudí, ale tmy ho aj v súčasnosti ťažko dokážu prijať. Modlime sa, nech sa to zasa podarí.

Vlado Gregor

PRIPOMÍNAME SI

V apríli si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

60 rokov

Jaroslav Plačko, Košice 2.4.1962
Ján Bílek, Prešov 12.4.1962

65 rokov

Darina Molčanová, Jablonov 7.4.1957
Mária Petrovičová, Poprad 20.4.1957

70 rokov

Jozef Krchňavý, Bánovce nad Bebravou 15.4.1952

80 rokov

Agnesa Lakošítková, Dolný Kubín 10.4.1942
Jolana Gregušová, Lovča 18.4.1942

82 rokov

Mária Danková, Trebišov 15.4.1940

84 rokov

Jozef Brodňanský, Dolný Kubín 16.4.1938

86 rokov

Valéria Kraushuberová, Hlohovec 10.4.1936
Arpád Tarnóczy, Nováky 11.4.1936
Helena Takáčová, Košice 28.4.1936

87 rokov

Anna Jadrná, Madunice 26.4.1935
Mirko Tuchyňa, Bánovo nad Bebravou 18.4.1935

88 rokov

Anna Kožiková, Turzovka 13.4.1934
Juraj Badinka, Lučenec 23.4.1934

89 rokov

Irena Krajčíková, Dobrá 16.4.1933
Elena Rybárová, Hrušové 19.4.1933

90 rokov

Ľudovít Lenárt, Zlaté Moravce 11.4.1932

91 rokov

Juraj Nižňanský, Vrbové 16.4.1931
Katarína Neštráková, Sered' 30.4.1931

93 rokov

Ing. Karol Ďubek, Sečovce 28.4.1929

94 rokov

Margita Paligová, Bratislava 15.4.1928
Ing. Mária Branišová, Bratislava 13.4.1928

95 rokov

Anežka Šumichrastová, Trenčín 1.4.1927

96 rokov

Michal Labuda, Nitra 30.4.1926

Jubilantom srdečne blahoželáme

PRISPELI NA SVEDECTVO

JUDr. Peter Brňák, Bratislava 50 EUR
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava 10 EUR
Zuzana Jurkemiková, Svätý Jur 25 EUR
Štefánia Krajčiová, Nemšová 10 EUR
Viliam Horák, Bánovce nad Bebravou

25 EUR
Mgr. Peter Jašek, PhD., Trstín 5 EUR
Magdaléna Salvianyová, Trnava 5 EUR
Anna Uhnáková, Rybník 5 EUR
MUDr. Teodor Streicher, Bojnice 26 EUR
Viera Krivánková, Trenčín 30 EUR
Antónia Gažáková, Nová Dubnica 30 EUR
Michal Malatinský, Bratislava 10 EUR
PaedDr. Jana Blublová, Ivanka pri Dunaji 30 EUR

Eva Bieliková, Bánovce nad Bebravou 10 EUR

Jozef Lang, Bratislava 20 EUR
Peter Gvora, Bratislava 22 EUR
Margita Bartová, Nitra 20 EUR
Viola Svitačová, Veľký Lapáš 15 EUR
Jozef Korec, Nitra 30 EUR
Ing. Ivana Mravcová, Ivanka pri Dunaji 12 EUR

Ervín Blažiček, Malacky 46 EUR
MUDr. Mária Špániková, Modra 21 EUR
Ján Hurban, Malacky 16 EUR
Marta Maláškova, Malacky 26 EUR
Mária Žilincanová, Bratislava 10 EUR
Vojtech Polnišer, Tlmače 10 EUR
Vendelím Šuran, Bratislava 6 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

Cudzí majú prednosť

Z nedávneho pripomenutia si 140. výročia narodenia významného trenčianskeho rodáka **P. Jozefa Braneckého** nám poslal fotografie Karola Dubovana náš čitateľ Ladislav Nebus. P. Jozef Branecký bol katolícky kňaz, provinciál piaristov na Slovensku, spisovateľ, bádateľ, historik, publicista a propagátor slovenskej histórie hlavne Trenčína, ba aj čestný občan mesta Trenčín. Jeho bustu odhalili v roku 2003 na Mierovom námestí, no po jeho rekonštrukcii v roku 2017 sa pre bustu na námestí už miesto nenašlo. Je umiestnená v átriu Kolégia piaristov. Na námestí ju nahradila fontána rímskeho cisára a dobyvateľa nášho územia Marka Aurélia.

(red)

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort už nebude viac financovať náš časopis Svedectvo a radikálne znížil našej organizácii výšku štátnej dotácie. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak

nebude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na číslo účtu: **SK74 3100 0000 0040 0012 8109, alebo sa kontaktujte na tel. čísle: 02-52 63 81 56.**

Darcom úprimne ďakujeme.

Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

■ Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú v **pondelok od 9.00 hod. do 12.00 hod.** Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovolia do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 78 rokov, 19. januára 2022, zomrela **Olga ŠAFRÁNEKOVÁ** z Udavského, dlhoročná predsedníčka RP PV ZPKO v Humennom. Posledná rozlúčka so zosnulou sa konala 22. januára 2022 na cintoríne v Udavskom.

† Vo veku nedožitých 89 rokov, 2. marca 2022, zomrela **Emília NIŽŇANSKÁ** z Vrbového, dlhoročná členka RO PV ZPKO v Trnave a manželka politického väzňa. Posledná rozlúčka so zosnulou sa konala 5. marca 2022 na cintoríne vo Vrbovom.

† Vo veku 91 rokov, 7. marca 2022, zomrel **JUDr. Ing. Ján KOVAČOVSKÝ** zo Šenkvic, dlhoročný člen RP PV ZPKO v Bratislave. Posledná rozlúčka so zosnulým sa konala 10. marca 2022 na Hornom cintoríne v Šenkviaciach.

† Vo veku nedožitých 83 rokov, 4. marca 2022, zomrel **Jaroslav BAKOŠ** z Nemšovej, dlhoročný člen RP PV ZPKO v Trenčíne. Posledná rozlúčka so zosnulým sa konala 8. marca 2022 na cintoríne v Nemšovej.

† Vo veku nedožitých 91 rokov, 9. marca 2022, zomrela **Margita BARTOVIČOVÁ** zo Šurian, dlhoročná členka RO PV ZPKO v Nitre. Posledná rozlúčka so zosnulou sa konala 14. marca 2022 na cintoríne v dome smútku v Šuranoch. Poslednej rozlúčky za RO PV ZPKO Nitra sa zúčastnili predsedníčka RO PV ZPKO Alžbeta Loudová a členka Helena Henczeová.

Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť

Vážený pán Ján Pálffy
Jerguš Sivoš
Miroslav Daniš

Srdečne Vás pozdravujem. Chcem sa Vám poďakovať
že ste mi odškodnenie za mojich rodičov s Vašou pomocou urobili
konečne budem ja aj môj brat odškodnený. i keď oneskorene ale
predsa. Za otecka sme to s bratom ako tak dostali, ale za mamičku
nie, lebo ako som sa dozvedela od p.Santnera, že ja som nebola
sirota, lebo moja mamička nezomrela vo väzení. Veď sme v jednu
minútu dňa 14.1.1952 zostali tri deti sirotami. Čo to je za zákon
čo sedí pri zrode takéhoto zlého zákona? Zákon je stavený, aby
sme nedostali žiadne financie. Ja ale s týmto súhlasím nebudem
preto som dňa 10.9.2021 žalovala Sociálnu poisťovňu na súde
v B.Bystrici.

Je toto už moje tretie odškodnenie za ktoré bojujem.
Pri prvom som navrhla, aby všetky deti po politických väzníoch boli
odškodnené. Neprešlo to boli odškodnené iba deti po popravených.
Povrhla som s vtedajšou poslankyňou p. Sabolovou a opýtala som
jej, že prečo nehlasovala za všetky deti. Povedelami, že sa bála,
že to neprejde. Načo potom tam sedí v parlamente, keď nerobí dobre
pre deti, ktoré trpeli za rodičov po celý život.

Druhé bolo, že v zákone vo vláde p. Dzurindu sa zabu-
lo na 50 popravených. Posielam Vám článok zo Svedectva, kde je o to
rozsah. Vláda p. Mečiara navrhla rodinám 300.000.- Sk, ale poslanci
sú ošklbali na 80.000.- Sk. Je im dobre sedieť na teplých stolič-
kách. Keby som sa neohlásila a vyspovedala sa PhDr. Dane Podraekkej
poslankyni za HZDS tak to nemáme.

Teraz bojujem už od januára 2021 s tretím odškodnením
za otecka sme s bratom dostali, ale za mamičku nie, lebo sme neboli
odľa nich siroty. Keď Vám v jednu minútu zoberú do väzenia otca
matku a zostanú samé deti nie sme a neboli sme siroty podľa tohto
komunistického kapitalistického štátu !!! Čudná doba nastala, ale
ke si zato samy, lebo sme mali mať široké lakty po roku 1989
teraz nám takto ubližujú a nechcú nám dať čo nám právom patrí.

Budem stále trvať natom, aby som s bratom dostala
odškodnenie aj za mamičku, lebo si veľa vytrpela vo väzení.
Ďakujem Vám za pochopenie.

S pozdravom

Margita Zimanová
rodená Valentová

